Białystok, 15.08.2026r.

Prof. dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz

Klinika Psychiatrii

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

Recenzja pracy doktorskiej Patryka Główczyńskiego pt. „Religijne i niereligijne formy praktyk duchowych oraz ich związek z objawami depresyjnymi, lękowymi i myśleniem spiskowym w populacji młodych dorosłych (18-25) w Polsce."

Promotor: dr hab. n. med. Karina Badura-Brzoza

Promotor pomocniczy: dr n. med. Paweł Dębski

Rozprawa doktorska lek. Patryka Główczyńskiego dotyczy charakterystyki praktyk duchowych oraz ich związku z objawami depresyjnymi, lękowymi i myśleniem spiskowym u młodych dorosłych.

Badania naukowe wskazują, że religijne i niereligijne formy praktyk duchowych odgrywają istotną rolę w zdrowiu psychicznym. Religijność wewnętrzna, uczestnictwo w praktykach religijnych oraz pozytywne radzenie sobie związane z religijnością wiążą się z mniejszym nasileniem objawów depresyjnych i lękowych oraz większą odpornością psychiczną. Podobne korzyści obserwuje się w przypadku niereligijnych praktyk duchowych, takich jak medytacja uważności, kontemplacja czy doświadczenie poczucia sensu życia. Jednocześnie niektóre alternatywne praktyki duchowe np. związane z ezoteryką lub „paranormalnymi" przekonaniami, wykazują związek z większą podatnością na myślenie spiskowe, prawdopodobnie poprzez wspólne mechanizmy poznawcze obejmujące intuicyjny styl myślenia i poszukiwanie ukrytych wzorców. Zrozumienie odmiennych mechanizmów łączących religijność, duchowość i zdrowie psychiczne może ułatwić projektowanie

skuteczniejszych działań profilaktycznych i terapeutycznych skierowanych do młodych dorosłych. Powyższe pokazują, że temat podjęty przez Doktoranta jest jak najbardziej aktualny, interesujący oraz niezwykle istotny z punktu widzenia zdrowotnego oraz społecznego.

Rozprawa doktorska lek. Patryka Główczyńskiego ma formę spójnego tematycznie cyklu trzech publikacji, obejmujących jedną pracę teoretyczną -opisującą szczegółowo przegląd badań na temat zależności między praktykami duchowymi, zdrowiem psychicznym i funkcjonowaniem psychospołecznym; prace oryginalne obejmowały badanie roli religijnych i niereligijnych formy praktyk duchowych oraz ich związek z objawami depresyjnymi i lękowymi, a także związków różnych form duchowości z myśleniem spiskowym, w populacji młodych dorosłych w Polsce.

Sumaryczna punktacja cyklu prac wynosi około 8,5 IF oraz 340 MNiSW. We wszystkich pracach Doktorant jest pierwszym autorem. Rozprawa doktorska liczy 95 stron i ma układ prac doktorskich w formie cyklu publikacji i zawiera spis treści, wykaz stosowanych skrótów, wstęp, cele pracy, część opisującą materiał i metody, wyniki, dyskusję, wnioski, bibliografię, streszczenia, wykaz publikacji będących podstawą rozprawy doktorskiej, a także kopie tych publikacji oraz zgody współautorów.

We wstępie, Autor w bardzo jasny i uporządkowany sposób przedstawił charakterystykę przemian religijności i duchowości we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów zdrowia psychicznego młodych dorosłych, a także w kontekście myślenia spiskowego.

Cele badań (strona 13) obejmowały analizę związków między religijnością/duchowością a nasileniem objawów depresyjnych i lękowych oraz skłonnością do myślenia spiskowego w populacji młodych dorosłych w Polsce, z uwzględnieniem zarówno religijności instytucjonalnej, jak i zindywidualizowanych form duchowości.

Materiał i metody" Doktorant opisał satysfakcjonująco w poszczególnych pracach, uzupełniając w nich opis rycinami i tabelami. Badanie przeprowadzono w populacji młodych dorosłych w wieku 18–25 lat. W analizach uwzględniono zarówno osoby identyfikujące się z

religią katolicką, jak i deklarujące ateizm. Ocenę duchowości przeprowadzono przy użyciu Interfaith Spirituality Scale (IFS). Nasilenie objawów depresyjnych i lękowych oceniono z wykorzystaniem Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS), natomiast skłonność do przekonań spiskowych oceniono przy użyciu Generic Conspiracist Beliefs Scale (GCBS). W badaniu dotyczącym relacji myślenia spiskowego i duchowości wzięło udział 1100 uczestników. W badaniu dotyczącym relacji nasilenia objawów depresyjnych i lękowych z duchowością wzięło udział 1240 uczestników. W obu analizach uwzględniono również zaangażowanie uczestników w zindywidualizowane praktyki duchowe określone jako Nonreligious Forms of Spiritual Practice (NFSP). W analizie statystycznej zastosowano metody nieparametryczne, w tym analizę korelacji rang Spearmana.

Omówienie w rozprawie doktorskiej badań wykonanych przez lek. Patryka Główczyńskiego jest poprawne, uzyskane wyniki zostały klarownie przedstawione. Autor zaobserwował, że duchowość jest zjawiskiem wielowymiarowym, którego znaczenie dla funkcjonowania psychicznego zależy od formy jej przeżywania. Wyższy ogólny poziom duchowości był związany z niższym nasileniem objawów depresyjnych, niezależnie od deklarowanej przynależności religijnej. Zauważył także, że wiązek między duchowością a nasileniem objawów lękowych miał bardziej złożony charakter i różnicował badane grupy światopoglądowe. Najwyższe nasilenie objawów lękowych obserwowano wśród osób angażujących się w zindywidualizowane praktyki duchowe. Stwierdzono, że zaangażowanie w NFSP było związane z wyższym poziomem przekonań spiskowych, zarówno wśród osób religijnych, jak i niereligijnych. Ponadto Autor zaobserwował, iż duchowość młodych dorosłych stanowi zjawisko zróżnicowane i wielowymiarowe, którego znaczenie dla zdrowia psychicznego zależy od formy jej przeżywania oraz konfiguracji światopoglądowej jednostki. Duchowość może stanowić więc zasób psychologiczny w kontekście objawów depresyjnych, natomiast jej związek z objawami lękowymi i przekonaniami spiskowymi jest bardziej złożony oraz zależny od charakteru praktyk duchowych. Wyniki wskazują również na znaczenie spójności światopoglądowej jako potencjalnego czynnika stabilizującego funkcjonowanie poznawcze i emocjonalne młodych dorosłych.

Po zapoznaniu się z pracą doktorską lek. Patryka Główczyńskiego należy – niezależnie od podkreślenia jej walorów poznawczych – odnotować kilka niezwykle ważnych jej aspektów, które zawarte zostały w logiczne wnioski (strona 50 rozprawy doktorskiej):

- Duchowość młodych dorosłych przyjmuje zróżnicowane formy, obejmujące zarówno religijność instytucjonalną, jak i zindywidualizowane praktyki duchowe realizowane poza strukturami religijnymi; znacząca część badanych uczestników deklarowała angażowanie się w praktyki duchowe o charakterze pozareligijnym.
- Wyższy ogólny poziom duchowości był związany z niższym nasileniem objawów depresyjnych, niezależnie od deklarowanej przynależności religijnej, co sugeruje, że duchowość może stanowić zasób psychologiczny wspierający regulację emocjonalną i nadawanie sensu doświadczeniom życiowym.
- Związek między duchowością a nasileniem objawów lękowych okazał się bardziej złożony i zależny od formy przeżywanej duchowości oraz konfiguracji światopoglądowej jednostki; a najwyższe nasilenie objawów lękowych obserwowano w grupach łączących różne systemy przekonań duchowych.
- Zaangażowanie w zindywidualizowane formy duchowości było związane z wyższym poziomem przekonań spiskowych, zarówno wśród osób religijnych, jak i wśród uczestników deklarujących ateizm.
- Duchowość zakorzeniona w religii instytucjonalnej, powiązana z orientacją na wartości moralne i samodyscyplinę, może wykazywać charakter ochronny wobec myślenia spiskowego.
- W praktyce klinicznej i profilaktycznej zasadne jest uwzględnianie różnorodnych form duchowości młodych dorosłych, a także ich potencjalnego wpływu na interpretację rzeczywistości społecznej, relacje z autorytetami poznawczymi oraz decyzje dotyczące zdrowia.

Podsumowując, badania podjęte przez lek. Patryka Główczyńskiego znajdują pełne uzasadnienie, zostały zaplanowane i przeprowadzone w sposób prawidłowy metodycznie, a uzyskane wyniki Doktorant przedyskutował w sposób dojrzały. Poza tym, Doktorant wykazał się szeroką znajomością literatury.

Mimo licznych zalet pracy, mam do niej kilka uwag np. brak analiz predykcyjnych/regresji, które mogłyby wykazać silniejsze zależności niż analiza korelacji, lub użycie Szpitalnej Skali Lęku i Depresji (HADS), która potencjalnie może wnosić mniej do związków z duchowością, niż bardziej szczegółowe skale depresji i lęku jak Becka i GAD-7.

Reasumując, przedłożona do recenzji rozprawa doktorska lek. Patryka Główczyńskiego, na którą składają się trzy publikacje, które zostały opublikowane w renomowanych czasopismach, zawiera dane o istotnym znaczeniu naukowym i praktycznym, a uzyskane wyniki stanowią znaczący wkład do dotychczasowej wiedzy na temat roli aspektów religijnych i praktyk duchowych w funkcjonowaniu psychicznym. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, Doktorant odpowiedział i zrealizował wszystkie cele badawcze postawione w poszczególnych pracach, wykazał się wiedzą teoretyczną w dyscyplinie oraz posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych; tym samym rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i spełnia wszystkie wymagania stawiane pracom promocyjnym na stopień doktora.

W związku z tym, zwracam się z wnioskiem do Rady Naukowej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach o **dopuszczenie** lek. Patryka Główczyńskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz
lekarz medycyny
specjalista psychiatra
1754124